

DAVID W. JOHNSON • ROGER T. JOHNSON • EDYTHE JOHNSON HOLUBEC

Çeviri Editörü: Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ

 PEGEM
AKADEMI

David W. Johnson
k T. Johnson
- Johnson Holubec

Çeviri editörü: Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ
Çevirenler: Prof. Dr. Ayfer Kocabaş,
Arş. Gör. Deniz Gökçe Erbil, Uzman Tule Karaaslan

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME EL KİTABI

ISBN 978-605-318-571-0

DOI 10.14527/9786053185710

Orijinal adı: The Nuts & Bolts of Cooperative
Learning ISBN: 978093960321-7
Baskı sayısı: 1
Yayınevi: Interaction Book Company

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2016, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.'ye aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Aralık 2016, Ankara

Yayın-Proje: Özlem Sağlam

Dizgi-Grafik Tasarım: Pegem Akademi

Kapak Tasarımı: Orijinal kapaktan esinlenilerek tasarlanmıştır.

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.

İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105

Yenimahalle/ANKARA

(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

1990'lı yılların başında tanıştığım işbirlikli öğrenme, dünyaya ve insanlara bakış açımın ortak bir paydası gibiydi. Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye'de "İlköğretimde Etkili Öğrenme ve Öğretme El Kitabı"nı 12 modül olarak 1994-1996 ilköğretim programlarında uygulanmak üzere yayımlamıştı. 2001'de basılıp dağıtılan bu kitaplardan "Öğrenmenin Oluşumu" modülünde artık "İşbirlikli Öğrenme", "Kubaşık Öğrenme" olarak yerini alıyordu. Türkiye'de o yıllarda işbirlikli öğrenme çalışan araştırmacılar parmakla sayılacak kadar azdı. Ben de "Doktora tezimi işbirlikli öğrenme üzerine yapmalıyım." diye düşünmüştüm.

1995 yılında verdiğim "İşbirlikli Öğrenmenin Blokflüt Öğretimi ve Öğrenme Stratejileri Üzerindeki Etkisi" başlıklı doktora tezimin müzik öğretimi konusunda yaşanan problemlere bir çözüm yolu olabileceğini düşündüm. İşbirlikli öğrenme üzerine okuyup araştırmalarımı yaparken en ilgimi çeken iki ilke "zengin daha da zenginleşmesi" ve "hazıra konmanın" etkisizleşmesini sağlayan "olumlu amaç bağımlılığı" ve "bireysel sorumluluk" idi. Bu iki önemli ilke insanı ve eylemini de tanımlıyordu. Sonra üzerinde birçok deneysel araştırma yaparken ve üniversitedeki derslerimde yoğunlaşırken pek çok kaynağa başvurmak durumunda kaldım.

Türkiye'de 1995-2015 yılları arasında, işbirlikli öğrenme ile ilgili en son ulaşabildiğimiz farklı alanlarda, 70 yüksek lisans ve doktora tezi yaptırılmıştı (Kocabaş vd. 2015). Farklı konu alanlarında ve düzeylerde yapılan tez çalışmalarında, işbirlikli öğrenme farklı değişkenleri %80 oranında olumlu bir şekilde etkilerken, %16'sı kısmen olumlu, ancak %4 gibi çok küçük bir oranda diğer yöntemlere göre benzer etkide ya da etkisiz kalmıştı. Bu çalışmanın sonuçları yurtdışında yapılan "İşbirlikli Öğrenme"nin olumlu çıktılarına yönelik diğer çalışmaları da destekliyordu..

1996 ilköğretim okulu ders programlarında ve 2005-2006 ilköğretim okulu öğretim programlarında kuramsal olarak yer almasına karşın, işbirlikli öğrenme yönteminin uygulama ilkeleriyle ve zengin teknikleriyle birlikte uygulanmadığına, geleneksel öğretim yöntemleri ağırlıklı olarak ders işlendiğine, fakülte-okul işbirliği programındaki ders gözlemlerimde ve araştırmalarımın tanık oldum. Eğitim fakültelerindeki öğretmen yetiştirme programlarındaki uygulamalara bakıldığında ise işbirlikli öğrenme ancak bir öğretim yönteminin tanıtımından ileriye götürülmemekte, başlı başına ağırlıklı bir yöntem olarak çeşitli nedenlerle uygulanmamaktadır.

Öğretmenlerin, fakültelerdeki öğretim elemanlarının ve öğretmen adaylarının bu konuda uygulamaya yönelik bir kaynak kitaba gereksinmelerinin olabileceği açıktır. Ülkelerin sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri ne kadar farklı olursa olsun işbirlikli öğrenme uygulamalarında benzer sorunlarla karşılaşılabilirliğini, çevirisini yaptığımız kitabın çok değerli yazarları olan David W. Johnson, Roger T. Johnson, Edythe Johnson Holubec tarafından yazılmış olan bu kitapta da gördüm. Bu nedenle Türkiye'deki işbirlikli öğrenme uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yöntemin ayrıntılarını ve püf noktalarını vererek çözüm yolları da getiren bu kitabın çevirisinin bir gereksinmeyi karşılayacağını düşündüm.

Öğrenci merkezli bir öğretim yöntemi olarak işbirlikli öğrenme ortak bir amaç doğrultusunda tüm güç ve çabaları birleştirmeyi gerekli kıldığından daha iyi bir dünya, barış ve demokrasi için temel bir öğretim yöntemi olacaktır. Bu nedenle işbirlikli öğrenme bundan sonra daha eşitlikçi ve sosyal adaletin sağlandığı bir dünya özlemini gerçekleştirme umudumuzu uygulamaya geçiren bir eylemdir aynı zamanda.

Bu kitap, işbirlikli öğrenmede bir el kitabı olarak öğretmenlere umarım yardımcı olur ve onları destekler, bir başucu kitabı olur. Ayrıca Türkçeye çevrilmesine izin vererek yöntemi uygulayanlara Amerika'dan destek veren Prof. Dr. David W. Johnson, Prof. Dr. Roger T. Johnson ve Dr. Edythe Johnson'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Bu süreçte birlikte çalıştığımız Arş. Gör. Deniz Gökçe Erbil, sınıf öğretmeni uzman Tule Karaarslan ve kitabın daha anlaşılır hale gelmesinde büyük emekleri olan Doç Dr. Kasım Kıroğlu'na çok teşekkür ediyorum. Daha işbirlikli bir sınıf, okul, Türkiye ve dünya için araştırmacı ve uygulayıcılara yararlı olması dileklerimizle...

İZMİR, 2016

Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Buca Eğitim Fakültesi

Temel Eğitim Bölümü

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

Teorik altyapı ve akademik çalışma birikimine rağmen, işbirlikli öğrenme halen ülkemizde istenilen düzeyde uygulanmamaktadır. Bazı öğretim programlarında işbirlikli öğrenme yer alsa da, uygulama boyutunda maalesef işbirlikli öğrenme işe koşulmamaktadır. Uygulamadaki bazı örneklerde de, uygulayıcıların işbirlikli öğrenme ile ilgili kavram yanlışlarına sahip olduğu, grup çalışması ya da küme çalışması ile karıştırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla işbirlikli öğrenmenin modası geçmiş ya da çok çalışılmış bir konu olduğu söylemi özellikle ülkemiz koşullarında geçerlidir. İşbirlikli öğrenme halen daha her bölgede, her okulda ve her sınıfta uygulanmıyorken (hatta uygulama sayısı oldukça sınırlıyken) işbirlikli öğrenmeye ihtiyacımızın kalmadığını söylemek bir lükstür. İşbirlikli öğrenmeye en çok bugün ihtiyacımız vardır.

İşbirlikli öğrenme yönteminin ülkemiz ve çocuklarımız için büyük bir fırsat olduğuna inanıyorum. Yöntemin akademik başarıyı geliştirici özelliğinin, tüm yaş gruplarında ve her öğretim programında kullanılabilir olduğunu bilmeliyiz. Bunun yanında, öğrencilerin öğrenme grupları için ortak amaçlar doğrultusunda çalışmalarının, onların sosyal beceri düzeylerini, demokratik tutumlarını ve düşünme becerilerini geliştirme yönünde olumlu katkılar sağlayacağını unutmamalıyız. Akademik başarıyı genele yaymak, bölgesel ve sosyo-demografik değişkenlerden kaynaklanan farklılıkları en düşük düzeye indirmek noktasında işbirlikli öğrenme çok önemli bir yer tutmaktadır.

Çevirisini yaptığımız bu kitabın, özellikle uygulayıcılara önemli katkıları olacağını düşünüyorum. Kitabı okudukça işbirlikli öğrenmenin; zaman alıcı, maliyetli ve zor bir öğretim yöntemi olmadığını, aksine oldukça basit ve kolay adımlarla uygulanabileceğini farkedebilirsiniz. İşbirlikli öğrenme yöntemini uyguladıkça, öğrencilerinizin birbirlerinin öğrenmesine katkı sağlarken kendi öğrenmelerini geliştirdiğini, onların birbirleri ile daha kolay ve yapıcı ilişkiler kurduğunu, doğal farklılıklarının öğrenme gruplarında yok olduğunu, herkesin aynı amaç doğrultusunda birlik duygusu içerisinde hareket ettiğini göreceksiniz ve işbirlikli öğrenmeye siz de her geçen gün daha çok inanacaksınız.

Kitabı edinen herkese yararlı olması dileklerle...

Arş. Gör. Deniz Gökçe ERBİL

Son on yılda eğitim alanında yapılan reformlar göz önünde bulundurulduğunda; çocuğun toplumda birey olabilme sürecinde hedeflenen amacın, bilgiye ulaşırken, bilgiyi hazır olarak almak yerine ona ulaşmaya çalışma, ulaştığı bilgilerden yeni sorular yaratarak yeni bilgiler öğrenebilme, kendini tanıyan çocuğun kendi öğrenme stilini belirleyerek bilgiyi nerede/nasıl kullanacağını bilen ve eleştirel düşünerek bu bilgileri kendi sorunlarını çözmeye kullanabilen bireyler yetiştirmek olduğu söylenebilir.

Hedeflenen bu amaç doğrultusunda yapılandırmacı yaklaşımın içeriğinde bulunan ve bu hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesinde en büyük katkıyı sağlayacak olan yöntemlerinden birisi de “İşbirlikli Öğrenme Yöntemi”dir. İşbirlikli öğrenme yönteminin içinde bulundurduğu temel ilkeler, toplumun küçük bir modeli olan işbirlikli öğrenme gruplarında çocuklara bu deneyimi yaşama imkânı sunmaktadır. İşbirlikli öğrenme yöntemi, kişinin hayatının her döneminde sahip olması gereken sorumluluk alma, bilgiye ulaşma, bilinmeyen araştırma ve asla vazgeçmeme gibi farkındalığı yüksek bir birey olmanın pek çok temel taşı taşıyan özellikleri, öğrencilere küçük yaşlarda vermeye amaçlayan önemli bir öğretim yöntemidir.

Bu kitap, işbirlikli öğrenme yöntemini kullanırken uygulanabilecek pratik ayrıntıları ve ipuçlarını içermektedir. Dileğim odur ki bu kitap; içeriğinde yer alan bilgiler sayesinde, işbirlikli öğrenme konusunda kendisini geliştirmek isteyenlere hem teorik hem uygulama alanında yol gösterici olacaktır.

Uzman Tule KARAARSLAN

İÇİNDEKİLER

Giriş

Tema 1: İşbirlikli Öğrenmeyi Anlama

Bölüm 1: İşbirlikli Öğrenme 1:1

Tema 2: Ön-Öğretimsel Kararları Alma

Bölüm 2: Öğretimsel Hedefleri Belirleme 2:1

Bölüm 3: Öğrencileri Gruplara Atama 3:1

Bölüm 4: Rollere Atama 4:1

Bölüm 5: Sınıfı Düzenleme 5:1

Bölüm 6: Öğretimsel Materyalleri Planlama 6:1

Tema 3: Görevi Açıklama ve İşbirliğini Yaratma

Bölüm 7: Akademik Görevi ve İşbirliği Yapısını Açıklama 7:1

Bölüm 8: Olumlu Bağımlılığın Yapılandırılması 8:1

Bölüm 9: İstendik Davranışları Belirleme 9:1

Tema 4: Dersi Yönetme, İzleme ve Müdahale

Bölüm 10: İşbirlikli Ders 10:1

Bölüm 11: Öğrenci Davranışlarını İzleme 11:1

Bölüm 12: Dersi Bitirme 12:1

Tema 5: Değerlendirme ve Grup Süreci

Bölüm 13: Öğrenmenin Niceliğini ve Niteliğini Değerlendirme 13:1

Bölüm 14: Grup Sürecinin Değerlendirilmesi 14:1

Bölüm 15: Özet ve Sonuçlar 15:1

Kaynakça

K:1

GİRİŞ

Bu kitapta, size ve öğrencilerinize işbirlikli öğrenmeyi etkin bir biçimde kullanabilmeniz için pratik bir rehber oluşturmayı amaçladık. Bu kitabı dikkatlice okuyunuz ve içeriğini hemen sıklıkla öğretim yaptığınız sınıfta uygulayınız.

İşbirlikli öğrenme, çok sayıdaki önemli amacınızı aynı zamanda başarıyla gerçekleştirmenizi sağlar. İşbirlikli öğrenme ilk olarak, tüm öğrencilerin başarılarını arttırmada size yardım eder (yetenekli, yüksek başarılı, orta düzeyde başarılı, düşük başarılı, akademik yetersizliği olan). İkinci olarak, öğrenme topluluğu oluşturmada yaşamsal öneme sahip olan çeşitliliğin, bir değer olduğunu varsayarak, öğrenciler arasında bu farklılıklar yoluyla olumlu ilişkiler kurulmasına yardımcı olur. Üçüncü olarak, öğrencilere sağlıklı bir sosyal, psikolojik ve zihinsel gelişim için gereksinimleri olan deneyimleri verir. Bu üç alandaki işbirlikli öğrenmenin gücü onu diğer öğretim yöntemlerinden ayırırken aynı zamanda onu diğer öğretim yöntemlerinin üzerinde bir yere koyar. Sonuç olarak, işbirlikli öğrenmenin sınıflarda çoğunlukla %60 ya da %80 oranında kullanılmasını öneririz. İşbirlikli öğrenme, hiç kullanmamış birisine son derece aşırı gibi görünebilirken, bu kitabı okuduktan sonra, bu yöntemi başarıyla uygulayabilir ve uygulamayı daha da ister hale gelebilecektir.

İşbirlikli öğrenmeyi kullanırken, çok sayıda ön öğretimsel kararlar almak, öğrencilere işbirliği için işlemleri ve öğrenme görevlerini açıklamak, öğrencileri çalışırken izlemek ve öğrenci gruplarının çalışmalarını izlerken gerektiği zaman müdahale etmek, öğrencilerin öğrenmelerinin niteliğini değerlendirmek ve öğrenme gruplarının etkili olarak işleyebilmesinde öğrencilere yardım etmek zorundasınız. Bu oluşumlar işbirlikli öğrenmeyi kullanmada öğretmen rollerindedir. Öğrenme gruplarını gerçek anlamda işbirlikli yapan ilkeler, temel unsurlar olan olumlu bağımlılık, bireysel değerlendirilebilirlik, yüz-yüze destekleyici etkileşim, sosyal beceriler ve grup süreci işbirlikli öğrenmeyi işlevsel hale getirir.

Bu kitabı bir ya da daha fazla meslektaşınızla okuduğunuz zaman çok yararlı olacaktır. Meslektaşlarınızla birlikte bu kitabı okuduğunuz ve tartıştığınızda, sınıflarınızda işbirlikli öğrenmeyi aslına uygun bir şekilde uygulayarak diğerlerine yardım etme durumunda olursunuz. İşbirlikli öğrenmeyi uygulama, tüm öğretimle birlikte olduğu gibi, bir şeye aşık olmak gibi, her zaman ikisi birlikte daha iyi giden bir durumdur.

Bu kitaptaki düzenleme ve grafikleri hazırlamadaki yardımları için Laurie Stevahn ve Linda Johnson'a teşekkür etmek isteriz. Onların yaratıcılığı ve sıkı çalışması son derece takdir edilecek düzeydedir. Kitaptaki pek çok çizim için Thomas Grummet'e de teşekkür ederiz.

TEMA 1: İşbirlikli Öğrenmeyi Anlama

Öğretmenin Rolü

Cesaret	➔	Ön-Öğretimsel kararlar
Eğitimciler	➔	Görev ve İşbirlikli Yapıyı Açıklama
Öğretime Uygun Hale Getirme	➔	İzleme ve Müdahale
Mükemmelliği Sağlama	➔	Değerlendirme ve Süreç

BÖLÜM 1: İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME

Giriş

Teddy Roosevelt, 55 yaşında, Woodrow Wilson tarafından seçimde yenilgiye uğratıldıktan sonra Güney Amerika gezisi düzenler. Brezilya hükümeti Roosevelt'e Amazon'un derinliklerinde haritada yer almayan bir nehri keşfetmek için düzenledikleri geziye liderlik etmesini teklif eder. "Gizemli Nehir" olarak da bilinen bu nehrin Amazon'a döküldüğüne inanılır. Roosevelt bu teklifi anında kabul eder ve "O bilinmeyen nehri geçeceğiz." diyerek Brezilya hükümetinin düzenlediği keşif gezisine katılır. Daha sonra, "Oraya gitmek zorundaydım; çünkü bu benim gerçek bir erkek olmam için son şansımdı." der ve 18 yaşındaki oğlu Kermit ile ormana doğru gitmek için yola koyulurlar. Roosevelt şu şekilde bir not yazar: "27 Şubat 1914'te öğleden sonra Gizemli Nehir'de bir bilinmeyene doğru yola koyulduk." Fakat gezi oldukça zordur. Onlardan hoşnut olmayan yerli halk onları sürekli taciz etmektedir. Beş kano hasar görmüştür ve tamir edilmek zorundadır. Ayrıca yiyecekleri giderek azalmış ve değerli malzemeler kaybolmuştur. Kanolardan birinin devrilmesi, ekipten bir kişinin hayatını kaybetmesine yol açmıştır. Başka biri ise çılgına dönmüş bir şekilde geziye katılanlardan birini vurmuş ve ormanın derinliklerinde kaybolmuştur. Roosevelt ise hem ateşli bir hastalığa yakalanmış hem de batan kanodan kurtulmak isterken ayağını kırmıştır. Yürümesi olanaksızdır ve taşınması gerekiyordur. Roosevelt, yaralı bacağı ile çaresizce çadırında yatarken bu koşullarda devam edemeyeceğini ve ekibin onu orada bırakmasını, kendilerinin de yoluna devam etmesini ister. Fakat ekip bu isteği geri çevirir ve Kermit, ekipten diğer insanların da yardımıyla babasını güvenli bir alana doğru taşır. Roosevelt zorlukla hayatta kalır fakat ekip geziyi başarıyla tamamlar. Bunun sonucunda ise, Gizemli Nehir'in 1000 mil dolayındaki alan haritalanmış ve nehirde bulunan nadide parçalar alınarak Doğal Tarih Müzesi'nde sergilenmeye başlanmıştır. Nehre ise onun anısına "Rio Theodore" ismi verilir.

Roosevelt'in keşif gezisi gibi bir gezi dört aşamayı içermelidir:

1. Geziye katılacak insan sayısını, gerekli materyaller ve malzemeleri belirlemek, izlenecek rota hakkında gezi öncesi kararları içeren planlamalar yapmak.
2. Gezi öncesi, geziye katılacak herkese kısaca gezinin amaçları ve hedefleri, gezideki zorluklarla başa çıkma yöntemleri ve beklenen davranışlar hakkında açıklamalar yapmak.

3. Gidilecek yerin haritasını dikkatle kağıda aktarmak ve gezide toplanması hedeflenen materyalleri belirlemek.
4. Geziyle ilgili bulguları ve önemli anları, ekibinizle doğru ve yanlış giden şeyleri yansıtarak raporlaştırmak ve anılarınızı yazmak.

İşbirlikli öğrenme yöntemi ile işlenen bir derste de aynı yollar izlenir. Öğretmen ders öncesinde gerekli planlamaları yapar, öğrencilere o günkü ders planını ve işbirlikli öğrenme yönteminin doğasını açıklar, dersi yürütür ve sonuçları analiz eder. Daha da özelinde işbirlikli öğrenme süreci şu şekilde açıklanabilir.

1. **Ön-öğretimsel Kararlar Alma:** Bir öğretmen, her derste; (a) amaçları açık ve net şekilde belirlemeli, (b) grup büyüklüğüne karar vermeli, (c) gruplara öğrencileri atamak için bir yöntem seçmeli, (d) grup üyelerine hangi rollerin verileceğini saptamalı, (e) sınıf ortamını düzenlemeli, (f) öğrencilerin ders boyunca çalışmalarını tamamlamak için gereksinim duyacakları materyalleri hazırlamalıdır.
2. **İşbirlikli Yapıyı ve Görevleri Açıklama:** Bir öğretmen her ders; (a) öğrencilere akademik görevleri açıklamalı, (b) başarı için ölçütleri açıklamalı, (c) olumlu bağlılığı yapılandırmalı; (d) bireysel sorumluluğu açıklamalı, (e) ders boyunca yapılmasını beklediği davranışlar hakkında öğrencilere bilgi vermelidir.
3. **İzleme ve Müdahale:** Bir öğretmen, (a) dersi yürütürken, (b) her öğrenme grubunu izlemeli, (c) grup çalışmasını ve görevi geliştirmek için gerekli müdahaleyi etmeli, (d) dersi bitirmelidir.
4. **Değerlendirme ve Süreç:** Bir öğretmen, (a) öğrenci başarısının niceliğini ve niteliğini ölçmeli ve değerlendirmeli, (b) öğrenme gruplarının etkililiğini dikkatlice izleyip sağlamalı, (c) öğrencilerin kendi başarılarını arttırması için gerekli planlamaları yapmalarını sağlamalı, (d) öğrencilerin yoğun çalışmalarının sonunda onları kutlamalı ya da ödüllendirmelidir.

Bu kitabın amacı, işbirlikli öğrenme sürecinin ayrıntılarını ve özelliklerini pratik bir şekilde açıklamak ve anlaşılmasını sağlamaktır. Her bölüm, işbirlikli öğrenme sürecinde izlenmesi gereken önemli bir adımı açıklamakta ve doğru bir şekilde yürütülmesi için bazı uygulamaları içermektedir. Fakat bu örnek uygulamaları daha doğru kullanabilmek için öncelikle işbirlikli öğrenmenin ne olduğunu ve kullanılmasının neden önemli olduğunu anlaması gerekmektedir.

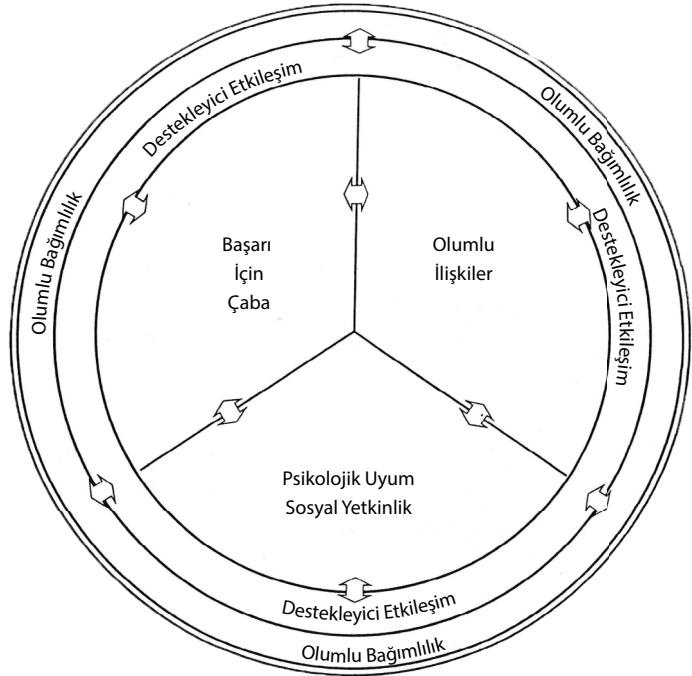
İşbirlikli Öğrenme Nedir?

İşbirliği, “ortak amaçları gerçekleştirme amacıyla birlikte çalışma” olarak tanımlanabilir. İşbirliği gerektiren durumlarda bireyler, kendilerine ve grup üyelerine yarar getirecek durumları ararlar ve bunları gerçekleştirmeye çalışırlar. İşbirlikli öğrenme, öğrencilerin hem kendilerinin hem de grup arkadaşlarının öğrenmelerini en üst düzeye çıkarmak amacıyla oluşturulan küçük grupların öğretimsel amaçlarla kullanılmasıdır. İşbirlikli öğrenme, yarışmacı (akademik hedef için ‘A’ düzeyine en fazla bir ya da birkaç öğrencinin ulaşabileceği bir ortamda birbirlerine karşı çalıştığı) ve bireysel öğrenme (öğrenciler, diğer öğrencilerden bağımsız olarak öğrenme hedeflerini kendi kendilerine çalışarak başarmaya çalışırlar) yöntemlerinin karşıtıdır. Yarışmaya ve bireyselliğe dayanan öğrenme yöntemlerinde, öğrencilerin öğrenmeleri belirli ölçütlere dayanılarak değerlendirilir ve öğrencilere önceden hazırlanmış ölçütlere göre not verilir. Bu gibi nedenlerin sonucunda, yarışmacı ve bireysel öğrenme yöntemlerinin kullanımı oldukça sınırlıdır. Ancak işbirlikli öğrenme, her dersin hemen hemen her anında kullanılabilir.

Neden İşbirlikli Öğrenme?

Yapılan araştırmalar, işbirlikli öğrenme yönteminin güvenilirliğini kanıtlamaktadır. 1898’den bu yana işbirlikli öğrenme, yarışmaya dayalı öğrenme ve bireyselliğe dayanan öğrenme yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi amacıyla 600’e yakın deneysel, 100’ün üstünde de korelasyonel çalışma yapılmıştır (Johnson & Johnson, 1989). Bu çalışmalar; başarı, çevreyle olumlu ilişkiler, psikolojik durum olmak üzere üç temel konu başlığında incelenebilir. Araştırmalara dayalı olarak, işbirlikli öğrenme yönteminin diğer öğrenme yöntemleriyle karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

- 1. Başarı için daha büyük çaba:** Her öğrenci için (yüksek, orta, düşük başarılı öğrenciler için) daha yüksek başarı düzeyine ve daha ileri yaratıcılık becerilerine sahip olmayı içerir. Bilgileri uzun süreli bellekte tutabilme, içsel motivasyonu sürdürülebilir, başarı motivasyonu, görev için harcanan zaman, üst düzey akıl yürütme ve eleştirel düşünme becerileri bu başlık içinde sayılabilir.

Şekil 1. İşbirliğinin Olumlu Çıktıları

2. **Öğrenciler arasında daha olumlu ilişkiler:** Bu başlık, ekip halinde birlikte çalışma, daha bağlı ilişkiler, kişisel ve akademik sosyal destek, farklılıklara saygı ve uyum gibi konuları içermektedir.
3. **Daha iyi bir psikolojik durum:** Genel psikolojik uyum, güçlü ego, sosyal gelişim, sosyal yetkinlik, öz saygı, öz kimlik, sıkıntı ve stresle başa çıkabilme gibi konular bu başlıkta sıralanabilir.

İşbirlikli öğrenme yönteminin bu başlıklar gibi önemli çıktıları, yöntemi diğer yöntemlerden ayırmakta ve yöntemin önemini arttırmaktadır.

İşbirlikli Öğrenmede Grup Türleri

İşbirlikli öğrenme yönteminde üç farklı grup türü söz konusudur. Formel işbirlikli öğrenme grubu ile bir ders saatinden birkaç haftaya kadar çalışma yürütülebilir. Akademik amaçlar ve ders gerekliliklerine göre formel işbirlikli öğrenme yapılandırılabilir. Formel işbirlikli öğrenme grupları, düzenlenen materyaller üzerinde zihinsel olarak aktif bir şekilde çalışan öğrencilerin açıklamalar yapmalarını, özetlemelerini ve var olan önceki kavramsal yapılarla bağdaşım kurmalarını sağlar. Bunlar, işbirlikli öğrenmenin en önemli özellikleridir. İnfornel işbirlikli öğrenme grupları birkaç dakikadan bir ders saatine kadar sürdürülebilen özel amaçlı gruplardır. Örneğin ders anlatımı ya da video, film, sunum sırasında öğrencilerin dikkatini çekmek, öğrenme ortamını daha iyi yapılandırmak amacıyla kullanılır. Temel işbirlikli öğrenme grubu ise uzun vadeli (en azından bir yıllık) ve heterojen şekilde oluşturulan fakat grup üyelerinin sabit olduğu bir grup türüdür. Bu grup türünün temel amacı, her grup üyesinin birbirine yardım etmesi ve gruptaki işbirliğinin rolünü artırıp akademik amaçların gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Temel işbirlikli öğrenme öğrenciler arasında uzun süreli ve bağlı ilişkiler oluşturur.

Yukarıda açıklanan üç grup türüne ek olarak, işbirlikli öğrenme süreci aslında (a) otomatik olarak işleri yönetme, rutin iş (rapor yazma, sunum yapma) ve (b) alışılmış işleri yönetme (örneğin ödevleri kontrol etme, bir testi gözden geçirme) gibi standart işlemlerden oluşmaktadır. Bir kez planlanıp, birkaç kez yönetildikten sonra yazılan rutin işbirlikli dersler ve sınıf rutinleri sınıfta otomatik etkinlikler haline gelecektir. Formel, infornel ve işbirlikli temel grup türlerinin defalarca uygulanmasından sonra ise öğretmen, işbirlikli öğrenme sürecinde uzmanlık kazanacaktır. Uzmanlık; öğretmenin yeterliği, ustalığı, yeteneği ve beceri gerektiren işlerine yansiyacaktır. İşbirlikli çabaların yapısı içinde uzmanlık, öğretmene aşağıdaki işleri yapabilme biçiminde yansiyacaktır.

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME GRUP TÜRLERİ

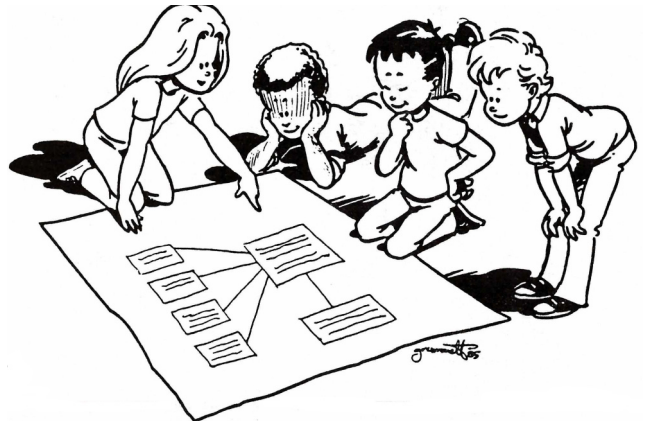
FORMEL

İNFORMEL

TEMEL GRUPLAR

1. Herhangi bir ders ya da yaş grubu fark etmeden her dersi işbirlikli öğrenme yöntemi ile işleyebilme.
2. İşbirlikli öğrenme yöntemini genel olarak %60 - %80 seviyesi sıklığında kullanabilme.
3. Ne yaptığını ve neden yaptığını tamamıyla açıklayabilme. (a) işbirlikli öğrenme yönteminin doğasını ve avantajlarını başkalarına anlatabilme, (b) meslektaşlarına işbirlikli öğrenme yönteminin nasıl uygulanacağını öğretebilme.
4. İşbirlikli öğrenme yönteminin ilkelerini diğer alanlara uygulayabilme. Örneğin meslektaşlar arası ilişkilerde ve okul toplantılarında.

Uzmanlığın kazanılması ise şöyle bir süreçle gerçekleşebilir: (a) bu yöntemle bir ders verme, (b) bu dersin değerlendirmesini yapma, (c) sürecin nasıl daha iyi yapılandırılabileceği üzerinde daha ayrıntılı düşünme, (d) bunların sonucunda daha geliştirilmiş bir ders verme, (e) bu dersin nasıl uygulandığına ve uygulanabileceğine yönelik değerlendirme yapma. Bu adımlar sırasıyla takip edildiğinde öğretmenin deneyimi de artacaktır. Deneyimin artması ise, işbirlikli öğrenme yönteminin öğretmen tarafından ve öğretmenin meslek yaşamı boyunca, rutin ve sorunsuz bir şekilde uygulanmasını sağlayacaktır.

Hangi Grup Türünü Kullanıyorum?

Bir grupta çalışmanın büyüğü bir tarafı yoktur. Bazı öğrenme grupları, öğrencinin öğrenme sürecini kolaylaştırmakta ve sınıf ortamının kalitesini arttırmaktadır. Bazı gruplar ise, öğrencinin öğrenmesini olumsuz etkilemekte ve sınıfta huzursuzluk oluşturarak sınıf iklimini olumsuz anlamda etkilemektedir. İşbirlikli öğrenme yöntemini doğru ve etkili bir şekilde kullanmak için, işbirliği gruplarının ne olduğunun ve ne olmadığının bilinmesi gerekmektedir.

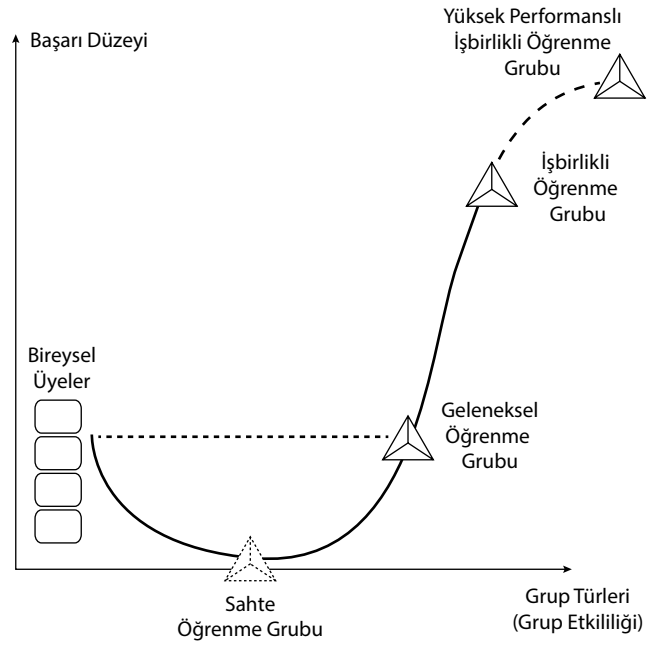
Sınıf içinde oluşturulabilecek pek çok grup türü vardır. İşbirlikli öğrenme grupları bunlardan biridir. Öğretimsel bir grup kullanılırken, öğretmen kendine “Hangi grup türünü kullanıyorum?” sorusunu yöneltmelidir. Aşağıda açıklanan grup türleri bu sorunun yanıtını vermektedir.

1. Sahte Öğrenme Grubu: Bu grup türünde öğrenciler birlikte çalışmaktadır fakat hiçbiri bu işi istekle yapmaz. Ayrıca öğrenciler değerlendirmenin başarı odaklı yapılacağına inanmakta ve başarılıdan başarısza doğru bir sıralama olacağını düşünmektedir. Öğrencilerin birbirleriyle olan yüzeysel konuşmalarının altında yarışma duygusu yatmaktadır. Birbirlerini yenilmesi gereken bir rakip olarak görmekte, birbirlerinin öğrenmelerini engellemeye çalışmakta ya da önlerini kesmekte, birbirlerinden bilgilerini gizlemekte, yanlış yönlendirmekte, birbirlerini şaşırtmakta, güvenmemektedirler. Aynı zamanda yanlış yönlendirmeler ya da şaşırtmacalar yoluyla da öğrenmenin engellenmesini sağlayabilmektedirler. Dolayısıyla grubun başarısı, bireylerin potansiyel başarılarının altında kalmaktadır. Öğrenciler yalnız başlarına çalıştıklarında daha başarılı olacaklarına inanmaktadırlar.

2. Geleneksel Öğrenme Grubu: Öğrenciler, birlikte çalışmak için yönlendirilmiştir ve onlar da amacın bu olduğunu bilmektedir. Bu yönlendirme, planlı olmakla birlikte çok az ortak katılım beklenmektedir. Öğrenciler grup olarak değil bireysel olarak değerlendirileceklerine inanmaktadırlar. Öğrenmenin gerçekleşmesi için birbirleri ile etkileşim içinde olmaları gerektiğini bildikleri halde sahip oldukları bilgileri diğer grup üyelerine aktarma noktasında gerekli motivasyona sahip değildirler. Yardımlaşma ve paylaşım en alt düzeydedir. Bazı öğrenciler, çalışma yapmadan hazır konma yoluyla grubun yaptığı işe ortak olma amacındadır. Çalışan öğrenciler kullandıklarını hissederek daha az çaba sarf etmeleri gerektiğini düşünebilirler. Sonuç olarak grubun ortaya koyduğu performans, bazı grup üyelerinin potansiyellerinin altında kalmaktadır. Bu durumda çalışkan ve dürüst öğrenciler, yalnız çalıştıklarında daha başarılı olacaklarına inanmaktadır.

3. İşbirlikli Öğrenme Grubu: Öğrenciler yine birlikte çalışmak için yönlendirilmiştir ve bundan dolayı oldukça mutludurlar. Aynı zamanda, kendi başarılarının tüm grup üyelerinin çalışmasına bağlı olduğunun farkındadırlar. Bu grubun beş temel özelliği vardır. İlki, tüm öğrencilerin öğrenme düzeylerini en üst düzeye çıkarma amacı; her öğrenciyi ortak amaç doğrultusunda motive etmekte, onların öğrenme düzeylerini yükseltmekte, kendi düzeylerinin ötesinde yeni şeyler başarmalarına olanak sağlamaktadır. Grup üyeleri, “Ya birlikte batarız ya birlikte yüzeriz.” ve “Birimiz başarısız olursak, hepimiz başarısız oluruz.” gibi anlayışları benimsemişlerdir. İkincisi, grup üyeleri kendilerinin ve diğer grup üyelerinin, ortak amaçlara ulaşma doğrultusunda yüksek kalite düzeyinde işler yapmaları gerektiğinin farkındadırlar. Üçüncü özellik, grup üyeleri bir ürün ortaya koymak için üretim sürecinde yüz yüze çalışırlar. Birlikte gerçek anlamda “iş” ya-

parlar. Öğrenciler birbirlerine yardım ederek, birbirleri ile paylaşarak, birbirlerine yardımcı olarak, açıklamalar yaparak, birbirlerini cesaretlendirerek her üyenin başarı düzeyini yükseltirler. Bunun yanında, öğrenciler çalışmanın başında verdikleri söze bağlı kalarak birbirlerine akademik ve sosyal destek verirler. Dördüncü nokta, grup üyelerine sosyal beceriler kazandırılarak bu becerilerini, çalışmalarını düzenlemeleri, ortak amaçlara ulaşmaları doğrultusunda kullanmaları beklenir. Bu aşamada bireysel ve grup çalışması becerileri de vurgulanmaktadır ve tüm öğrenciler gereken liderliği sağlamayı kabul etmektedirler. Son olarak, gruplar amaçlara ulaşırken kullandıkları yöntemleri, harcadıkları çabayı ve çalışma süreçlerini analiz ederler. Sürekli gelişim ile öğrenmenin kalitesi ve grup çalışması süreçleri arasında bir vurgu vardır. Grup, kendilerini oluşturan parçaların toplamından büyüktür ve grup çalışması sonucunda, her öğrenci bireysel olarak ulaştığı en üst başarı düzeyinin de ötesine geçer.

Şekil 2. Grup Türüne Göre Grup Performansının Değişim Grafiği

4. Yüksek Performanslı İşbirlikli Öğrenme Grubu: Bu grup türü, işbirlikli öğrenme grubu olmanın bütün özelliklerini taşımaktadır ve üyelerden verilen davranışların ötesine geçmesi beklenmektedir. Yüksek performanslı işbirlikli öğrenme grubunu, işbirlikli öğrenme grubundan ayıran en önemli nokta, grup üyelerinin birbirlerine grup başarısı için söz vermeleridir. “Hızlı yanıt takımı”nın geliştiricilerinden Jennifer Futernick, bu grup türünü grup arkadaşlığının aşkın bir türü olarak yorumlamaktadır (Katzenbach ve Smith, 1993). Burlington Kuzey Modellerarası Takımından Ken Hoepner (Katzenbach ve Smith, 1993) şu şekilde bir açıklama getirmiştir: “Birbirimize sadece güvenmekle ve saygı duymakla kalmayıp, grup üyelerinin tamamına değer veririz ve yardıma gereksinmesi olan birini gördüğümüzde, ona yardım etmek için hepimiz orada oluruz.” Üyelerin birbirlerinin kişisel gelişimlerine duydukları karşılıklı ilgi, yüksek performanslı işbirlikli öğrenme grubunun çok üst düzeydeki kazanımları gerçekleştirmede etkililiğini sağlamakta ve bunu yaparken aynı zamanda eğlence de sunmaktadır. Ne yazık ki bu grup türüne az rastlanmakta ve çoğu grup asla bu seviyede bir gelişim gösterememektedir.

Tebrikler!

İşbirlikli Öğrenmeyi Gerçekleştirdiniz!

Takım çalışması ve görev başarıları!

Öğrenciler yüksek başarı, daha da olumlu ilişkiler ve daha büyük psikolojik sağlık elde eder.

Kişilerarası ve küçük grup becerilerini öğretmede başarısız olunur.

Takım çalışması ihmal edilir, öğrencilerin işbirliği çabaları yetersizdir.

Geri çekil, geleneksel sınıf öğrenme grubunda kal.

Kişilerarası ve küçük grup becerileri öğretilir.

Etkili takım çalışması için öğrencilerin çabaları koordine edilir.

İlerleyin, işbirlikli öğrenmeye farklı bir adım ile daha yakınsın.

Grup süreci etkililiğinde başarısız olunur.

Üyeler hatalarından ders almazlar; planda ilerleme olmaz.

Geri çekil, geleneksel öğrenme grubunda kal.

Grup süreci ve takım etkililiği kutlanır.

Öğrenciler grup çalışmasının değerini anlar ve gelişmelerinin devamı için bir plan yapar.

İşbirlikli öğrenme grubuna hareket edilir.

Bireysel değerlendirilebilirliği sağlamada başarısız olundu.

Öğrenciler diğer üyeler iş yaparlarken kaytarırlar ve ses çıkarmazlar.

Geleneksel öğrenme grubunda kalınır.

Bireysel değerlendirilebilirlik sağlanır.

Her öğrenci işi eşit bir şekilde paylaşır.

Bir adım daha ileri, işbirlikli öğrenme yolundasın.

Yüz yüze destekleyici etkileşime gerek duyulmaz.

Öğrenciler asla birbirlerini yakından tanımazlar; grupta bireysel sorumluluk yoktur.

Geleneksel öğrenme grubunda kal.

Yüz yüze destekleyici etkileşime gerek duyulur.

Öğrenciler birbirlerine cesaret verirler, yardım ederler ve birbirlerini desteklerler; arkadaşlık ilişkilerinin gelişimine kendilerini adanlar ve onları önemserler.

İlerle, işbirlikli öğrenmeye bir adım daha yakınsın.

Olumlu bağımlılığı oluşturmadaki başarısızlık.

Öğrenciler yakın mesafede rekabete girer.

Sahte öğrenme grubu, öğrenciler şikayetçidir.

Hedef bağımlılığı olmadan kaynak bağımlılığı oluşturulur.

Kendi kaynakları olmaksızın diğerlerinin kaynakları istenir.

Sahte grupta kalınarak, grup üyeleri şikayet edilir.

Hedef bağımlılığı oluşturulur.

Öğrenciler direnir; diğerlerinin öğrenme sorumluluklarını almak istemezler.

Geleneksel öğrenme grubuna gidilir, hiçbir öğrenci bundan hoşlanmaz.

Kutlama, kaynak, rol ve kimlik bağımlılığı eklenir.

Öğrenci katılımı sağlanır.

Bir adım sonra, işbirlikli öğrenme yolundasınız.

BAŞLANGIÇ

Sahte Grup Çalışmasından İşbirlikli Grup Çalışmalarına Geçiş

İşbirlikli öğrenmeyi etkili olarak kullanmak için, her grup türünün işbirlikli öğrenme grubu olmadığına farkına varmak gerekmektedir. Şekil 1.1'de gösterilen öğrenme gruplarının performans düzeyindeki değişim, küçük grupların nasıl yapılandırıldığına bağlıdır (Katzenbach ve Smith, 1993). Öğrencileri gruplara ayırıp, onları işbirlikli öğrenme grubu olarak isimlendirmek, işbirlikli öğrenme yöntemi demek değildir. Çalışma grupları, proje grupları, laboratuvar grupları, okuma grupları sadece gruptur, işbirliği gerektirmez. En iyi niyetle dahi, geleneksel grup türlerini işbirlikli öğrenme gruplarına tercih edebilirsiniz. Buradaki göreviniz, öğrencileri öğrenme gruplarına yerleştirmek, grupların performans düzeylerini teşhis etmek, işbirliğinin temel öğelerini güçlendirmek ve grupların performans düzeylerini yükselterek onları gerçek bir işbirlikli öğrenme grubu haline getirmek olacaktır.

İşbirlikli Çalışma Nasıl Gerçekleştirilir?

Birlikte ayakta kalırız, bölünerek çökeriz.

(Amerikan Devrimi'nin Parolası)

Öğrencilerin işbirlikli çalışmasını gerçekleştirmek için dersleri yapılandırırken işbirlikli çalışmanın temel öğelerini anlamak gerekmektedir. Bu öğeler üzerinde uzmanlaşmak şu gibi faydaları beraberinde getirecektir:

1. Şu andaki derslerinizi, programlarınızı ve planlarınızı işbirlikli çalışma ile yapılandırabilirsiniz.
2. Özel olarak ortaya çıkan öğretimsel ihtiyaçlarınızı, gerekliliklerinizi, programınızı, konu alanlarınızı ve öğrencileri işbirlikli öğrenme yöntemine uyarlayabilirsiniz.
3. Bazı öğrencilerin grup çalışmasına uyum sağlayamadığını fark ederek, onlara müdahale edip, öğrenme gruplarının etkililiğini arttırabilirsiniz.

İyi bir işbirlikli çalışma sağlamak için, şu beş temel öğeyi derslerinizde kullanmanız ve yapılandırmanız gerekmektedir. **Bunlardan ilki ve en önemlisi olumlu bağımlılıktır.** Gruplar için anlaşılır bir görev ve grup amacı vermelisiniz ki öğrenciler “Ya birlikte batırız ya birlikte yüzeriz.” sözüne inanmalıdırlar. Bütün grup üyelerinin bir kişi başarısız olursa tüm grubun da başarısız olacağına farkına vardıklarında gerçek anlamda olumlu bağımlılıktan söz edilebilir. Bir kişi hata yaparsa, herkes hata yapmış sayılır. Ayrıca grup üyeleri sadece kendi çabalarının kendilerine yarar getirmeyeceğini, aynı zamanda tüm gruba yarar getireceğini bilmelidir. Olumlu bağımlılık, bir kişinin tüm gruba çalışma ve başarı anlamında verdiği sözdür ve işbirlikli öğrenme yönteminin kalbidir. Eğer olumlu bağımlılık yoksa işbirliği de yoktur.

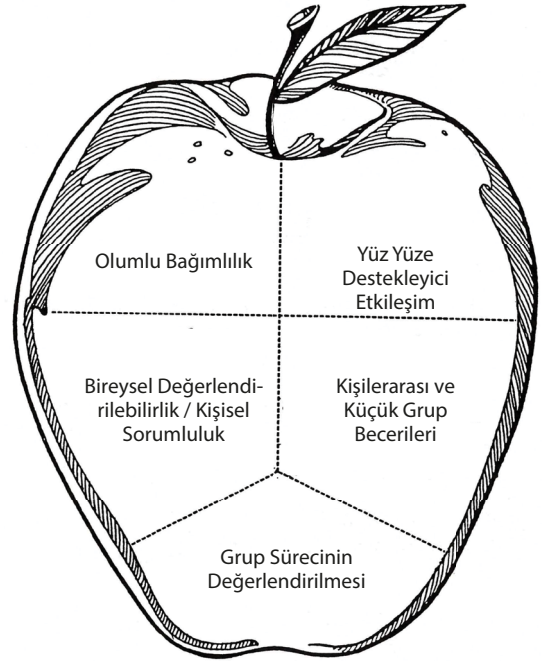
İkinci öğe ise, bireysel ve grup olarak hesap verebilme sorumluluğudur. Grup kendi amaçlarına ulaşmak için kendi sorumluluğunu almak zorundadır. Her üye, kendi payına düşen çalışmayı gerçekleştirme gerekliliğinin farkında olmalıdır. (Bu sayede hazır konma etkisi yok edi-

lebilir.) Grup, aynı zamanda (a) amaçlarına ne derece ulaşabildiğini belirlemek, (b) her üyenin bireysel çabasını ölçebilmek için hedeflerini netleştirmek zorundadır. **Bireysel sorumluluk**, her öğrencinin performansının değerlendirilmesi, bu sonuçların gruba sunulması, bireylerin kimin yardımı, desteğe ya da cesaretlendirilmeye gereksinimi olduğunu bilmeleri gibi aşamaları kapsamaktadır. İşbirlikli öğrenme gruplarının amacı, her üyeyi her anlamda daha güçlü bir birey haline getirmektir. Böylece öğrenciler birlikte öğrenerek, bireysel çalışmalarına göre daha yüksek öğrenme düzeyine ulaşacaklardır.

Üçüncüsü yüz yüze destekleyici etkileşimdir. Öğrencilerin; birbirlerinin başarısını kaynakları paylaşarak, birbirleriyle yardımlaşarak, birbirlerini cesaretlendirerek, överek desteklemeleri ve bunun doğrultusunda ortaya somut ürünler koymaları gerekmektedir. İşbirlikli öğrenme grupları hem akademik (her öğrenci, grubuna başkasının öğrenmesini de sağlamak için söz vermiştir) hem de kişisel (her öğrenci, birey olarak öğrenmesinin önemini farkındadır) destek sistemleridir. Öğrencilerin sadece birbirlerinin öğrenmesini desteklediğinde ortaya çıkan önemli bilişsel aktiviteler ve kişilerarası dinamikler vardır. Bunlar, problemlerin nasıl çözüleceğinin sözlü olarak açıklanması, öğrenilen konuların tartışılması, bir bireyin bilgisini sınıf arkadaşlarıyla paylaşması ve geçmiş öğrenmelerle yeni öğrenmeler arasında köprü kurulması gibi özelliklerdir. Yüz yüze destekleyici etkileşim, ortak hedefler kadar grup üyelerinin bireysel olarak her birine diğerlerinin öğrenmesi için yüz yüze etkileşim yoluyla verdikleri sözler sonucunda ortaya çıkar.

Dördüncüsü, işbirlikli öğrenmenin öğrencilere gereken kişilerarası ve küçük grup becerilerini kazandırmasıdır. İşbirlikli öğrenme gruplarında öğrenciler, hem akademik konuları (akademik görev) hem de kişilerarası ve küçük grup becerilerini (grup işi/sosyal beceri) öğrenmekle sorumludur. İşbirlikli öğrenme yöntemi, yapısı gereği, yarışmacı ve bireysel öğrenme yöntemlerine göre daha karmaşıktır. Grup üyeleri, etkili liderliğin nasıl yapılabileceğini, karar alma becerilerini, güven oluşturmayı, iletişimi ve çatışma çözümünü bilmelidirler ve bunları ön gereklilik olarak kullanmak için motive edilmelidirler. İşbirliği ve çatışma doğal olarak iç içe olan iki kavramdır (Johnson ve Johnson, 1991, 1992), çatışma çözümü becerileri, işbirlikli öğrenme gruplarının uzun vadeli başarısı için oldukça önemlidir. Çatışma çözümleri ile ilgili gerekli çözüm ve stratejiler Johnson (1991, 1993), Johnson ve F. Johnson'ın (1994) kaynaklarında bulunabilir.

Beşinci öge ise grup sürecidir. Bu süreç, grup üyelerinin amaçları gerçekleştirme konusunda ne kadar yeterli olduklarını değerlendirmesi ve etkili çalışma ilişkilerini gözden geçirmesiyle ortaya çıkar. Gruplar, üyelerin hangi davranışlarının kendilerine yardımcı olduğunu ya da olmadığını,

Şekil 3. İşbirlikli Öğrenmenin Temel İlkeleri

devam ettirilmesi veya değiştirilmesi gereken davranışların ne olduğunu ortaya koymalıdır. Öğrenmenin sürekli gelişimi için, sonuçların dikkatli bir şekilde analiz edilmesi ve grup etkililiğinin nasıl geliştirilebileceği üzerine çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Kullandığınız işbirlikli öğrenme yönteminin etkililiği, etkili ve disiplinli bir çalışmaya bağlıdır. Yukarıdaki beş temel öge, sadece iyi bir işbirlikli öğrenme grubunun özelliği değildir. Bu ögeler, etkili bir işbirliği ortamı sağlamak için dikkatli bir şekilde uygulamanız gereken koşullardır.

Temel Organizasyon Yapısı

Toplam kalite yönetimi hareketinin öncüleri W. Edwards Deming, J. Juran ve diğer kurucuları, bir organizasyondaki üyelerin davranışlarının yüzde 85'ten fazlasının organizasyonun yapısına bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Sınıfınız da bundan farklı bir durumda değildir. Eğer yarışmacı ya da bireysel öğrenme yöntemleri sınıfınızda hakim ise, öğrencilerinizi kısa sürelerle işbirlikli öğrenme gruplarında çalıştırsanız bile yarışmacı ve bireysel öğrenme yöntemlerine uygun davranışlar sergileyeceklerdir. Eğer sınıfınızda işbirlikli öğrenme yöntemi sıklıkla kullanılıyorsa, öğrencileriniz bu doğrultuda davranışlar ortaya koyacaktır ve doğru öğrenme ortamı sonuç olarak karşımıza çıkacaktır.

Öğrenciler arasında işbirliği konusu, okulların organizasyonel yapısından daha önemlidir (Johnson ve Johnson, 1994). Yıllardır okullar "seri üretim" organizasyonları olarak (ilk, orta, lise; İngilizce, sosyal bilgiler, fen vb.) bölümlere ayrılarak, kendi meslektaşlarından ayrı, yalnızca kendi odalarında belirlenmiş öğrenciler ve program materyalleri ile çalışan öğretmenler tarafından işlevini yerine getirmektedir. Öğrenciler eğitim makinesinin değiştirilebilir parçaları olarak görüldüğünden herhangi bir öğretmene atanabilmektedirler. İşbirlikli öğrenme yöntemini kullandığınızda, zamanınızın büyük çoğunluğu bu klasik organizasyon yapısını, takım temelli ve yüksek performanslı yeni bir yapıyla değiştirmeye harcayacaksınız. Diğer bir ifadeyle, işbirliği basit bir öğretimsel süreç değildir. O, sınıf yaşamının tüm temellerini değiştirecek bir organizasyon yapısıdır.

Özet

Büyük görevler tek başına gerçekleştirilemez. Teddy Roosevelt “Gizemli Nehir”i tek başına keşfedemedi. O keşif, yolculuğa katılan yirmi insanın görevlerini yerine getirmesiyle gerçekleştirildi. Öğrenme yolculuğu da benzerdir. Dersler, öğrencinin yarışacağı, bireysel olarak çalışacağı ya da işbirliği içinde çalışacağı bir şekilde yapılandırılrsa da, en güçlü eğitsel çıktılar ortaya koyan yöntem, işbirlikli öğrenme yöntemidir. Üç çeşit işbirlikli öğrenme grubu vardır: Formel, informal ve temel işbirlikli öğrenme grubu. Bütün grup türleri, işbirlikli öğrenme grubu değildir. Bir grubu işbirlikli öğrenme grubu haline getirmek için her derste dikkat edilmesi gereken beş temel özellik vardır: olumlu bağımlılık, bireysel değerlendirilebilirlik, destekleyici etkileşim, sosyal beceriler ve grup süreci. İşbirlikli öğrenme yöntemi, öğretimsel bir süreçten daha fazlasıdır. Yöntem, okulun ve sınıfın takım temelli ve yüksek performanslı bir organizasyon yapısı haline gelmesine ortam hazırlamaktadır. Fakat işbirlikli öğrenmede uzmanlaşma kolay olmamaktadır. İşbirlikli öğrenme yöntemini etkili bir şekilde kullanabilme yeteneğini kazanmak yıllar alabilmektedir.

Bir yolculuk yapmak için, planlama, her üyeyi bilgilendirme, seyahat ve deneyimi etkin biçimde yansıtmak gereklidir. İşbirlikli öğrenme yöntemi de benzer aşamalardan geçmektedir. İşbirlikli öğrenme yönteminde öğretmenin rolü dört aşamadan oluşmaktadır. Öğretmen dersi planlamalı ve ön hazırlık yapmalıdır. Ardından, akademik görevi ve öğrencilerin derse ne kadar katkı koyacağını açıklamalıdır. Öğretmen ders esnasında grupları izlemeli ve gerekli durumlarda gruplara müdahale etmelidir. Son olarak, öğretmen, öğrencilerin akademik çalışmalarının kalitesini değerlendirmeli ve öğrencilerin grup çalışması sürecinde ne kadar etkili çalıştıklarını ortaya koymalıdır. Tüm bu aşamalar bu kitapta ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.

Ön hazırlık ve planlama ile başlamak etkili bir işbirlikli öğrenme yöntemi ile işlenecek bir dersin ilk aşamasıdır.

İşbirlikli Öğrenmede Öğretmenin Görevleri

Ön-öğretimsel Kararlar Alma

Akademik ve Sosyal Beceri Amaçlarını Belirleme: Her ders, (a) hem akademik, hem de (b) kişiler arası ve küçük grup becerileri amaçlarına sahip olmalıdır.

Grup Büyüklüğüne Karar Verme: Öğrenme grupları az kişiden oluşmalıdır (iki ya da üç öğrenci yeterlidir, en fazla dört öğrenciden oluşmalıdır).

Öğrencilerin Gruplara Nasıl Yerleştirileceğini Belirleme: Öğrencileri gruplara rastgele ya da önceden belirleyerek atayabilirsiniz. Ancak genellikle, grupların heterojen olmasına özen gösterilmelidir.

Rollere Atama: Her öğrenciye okuyucu, kaydedici, cesaretlendirici ya da anlamayı kontrol edici gibi görevler vererek öğrenciler arasındaki etkileşim sağlanmalıdır.

Sınıfı Düzenleme: Sınıf; grup üyeleri diz dize, yüz yüze; birbirlerini ve karşılarında öğretmeni görebilecek şekilde düzenlenmelidir.

Materyaller Hazırlama: Materyaller, “Ya birlikte batırız ya birlikte yüzeriz.” sözüne uygun olarak hazırlanmalıdır. Her gruba bir materyal, her öğrenciye materyalin bir parçası verilerek olumlu araç bağımlılığı sağlanmalıdır.

Görevin ve İşbirlikli Sürecin Açıklanması

Akademik Görevi Açıklama: Görev, dersin amaçları, kavramlar ve ilkeler, ders boyunca izlenecek aşamalar öğrencilere açıklanmalıdır.

Başarı Ölçütlerini Açıklama: Öğrenci çalışmalarını ölçüt temelli değerlendirme ile değerlendirilmelidir. Ölçütlerin açık olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Olumlu Bağımlılığı Yapılandırma: Öğrenciler, “Ya birlikte batırız, ya birlikte yüzeriz.” sözüne inanmalıdırlar. Her zaman ortak amaçlar belirlenmelidir. Ortak amaç bağımlılığına, kutlama/ödül, kaynak, rol gibi olumlu bağımlılık türleri eklenebilir.

Gruplararası İşbirliğini Yapılandırma: Grupların diğer grupları denetlemeleri ve yardım etmeleri sağlanmalıdır. İşbirliğinin faydaları tüm sınıfa yayılmaya çalışılmalıdır.